ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА БЕЗПЕКА 24.04.2025 | Микола Капітоненко

Миру (поки що) не буде

Трампу не вдалося в короткий термін зупинити війну в Україні. Що далі?

Перед американським президентом стояло надзавдання: у короткий термін зупинити війну, сторони якої не мали зони можливих компромісів. Кожна з них продовжує вірити, що може перемогти, і для обох політична ціна серйозних поступок вкрай висока.

Оптимізм Трампа, мабуть, ґрунтувався на впевненості в тому, що на Україну вдасться успішно натиснути, а з Росією домовитися. А ще президент США обґрунтовано вважає, що війна – дуже поганий спосіб вирішувати протиріччя. Багато хто так вважав і до нього, але війни, на жаль, трапляються, навіть якщо видаються не зовсім раціональними. Крім того, одного разу почавшись, насильство відтворює себе і багаторазово ускладнює завдання мирного вирішення конфліктів.

Адміністрація Трампа, схоже, орієнтувалася і на історичні кейси успішного американського посередництва, як-от переговори в Кемп-Девіді чи Дейтоні. Але ці приклади свідчать не тільки про те, що посередництво наддержави може бути ефективним навіть у дуже складних конфліктах, а й про те, наскільки недовговічними або крихкими можуть бути його результати. Наприклад, перемир'я в арабо-ізраїльському конфлікті не були постійними, а стійке його вирішення залишається недосяжним. І це при тому, що позиції США у світі 1990-х років були набагато сильнішими, відкриваючи більше можливостей для посередницьких місій.

Сьогодні ж Трампу доводиться діяти в умовах безлічі обмежень, постійно пам'ятати про Китай і поступово усвідомлювати дефіцит інструментів впливу не тільки на Москву, а й на Київ. У вразливість України до тиску теж багато хто вірив і до Трампа, як і в можливість легко домовитися з Росією – уроки з цих переконань можна винести з подій російсько-української війни до 2022 року.

У ролі посередника США

Проте Трамп взявся за цю місію. У ролі посередника США вдалося запустити

вдалося запустити процес, але щойно справа дійшла до рішень по суті, ситуація повернулася в глухий кут

процес, розібратися в позиціях сторін, провести низку зустрічей у форматі човникової дипломатії, але щойно справа дійшла до рішень по суті, ситуація повернулася в глухий кут, знайомий ще з часів Мінських домовленостей.

Україні не сподобалася позиція Трампа: надто мало тиску на Росію, жодної рішучості захищати й надалі міжнародний порядок, «заснований на правилах», надто багато готовності приймати російські вимоги. Але чи могло бути інакше?

Будь-яка інша переговорна стратегія означала б для американського президента повернення до стратегії адміністрації Байдена, яку він абсолютно щиро і багато в чому обґрунтовано вважає провальною.

На якомусь етапі контури плану завершення війни були окреслені. Ключові його елементи – заморожування по лінії зіткнення, переговори щодо Запорізької АЕС, Україна поза НАТО – видавалися як основа для діалогу, що відображає реальну обстановку у війні, а не максималістські очікування сторін. Тиск Вашингтона звузив простір для маневру Зеленському, і Україна погодилася на припинення вогню і навіть переговори з Росією після нього – що досить важко було собі уявити ще кілька місяців тому. Обміни полоненими та великоднє перемир'я видавалися як спроба зробити все «за підручником», як і, наприклад, великий обмін та довготривале перемир'я у 2019-2020 роках. Але і тоді, і зараз ці підготовчі кроки залишилися без продовження, оскільки інтереси сторін з фундаментальних питань є несумісними.

З урахуванням усього цього шанси на широкі домовленості в Лондоні були мінімальними і залишаються такими у найближчому майбутньому. Москва запитує за зупинку бойових дій занадто високу ціну, а Київ вважає, що ризик продовження війни є виправданим – навіть за можливої відсутності американської допомоги.

Ризикувати і дорого платити за війну продовжують обидві сторони

Ризикувати і дорого платити за війну продовжують обидві сторони.

Бажання Росії залишити за собою окуповані території в принципі створює складну, а можливо, і нерозв'язну в сучасному світі націоналізму проблему. Заплутані сигнали з приводу територіальних питань створюють враження, що перемир'я Москві не дуже й

потрібне. Так, наприклад, Путін тривалий час наполягав на претензіях на всю територію чотирьох українських областей – Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської, – що, звісно, абсолютно унеможливлювало подальші переговори з цього приводу. Новина ж про його нібито згоду зупинитися на лінії зіткнення залишилася непідтвердженою, та й з'явилася тоді, коли провал перемовин у Лондоні став уже досить очевидним. Зупинка бойових дій на поточній лінії зіткнення видається як можливе рішення, але воно може бути тільки тимчасовим, за цілою низкою параметрів відрізняючись від знаменитого аналога – перемир'я в Корейській війні. Розплутати вузол територіальних претензій у сучасному світі – майже непосильне завдання, навіть для наддержав.

На кону лише репутація, але й це може видаватися в очах Трампа проблемою адміністрації Байдена

Для Вашингтона поступово ситуація набуває не дуже приємного, але не трагічного характеру. На відміну від Афганістану, паралелі з яким можна часто побачити, США не беруть прямої участі у війні та не пов'язані жодними зобов'язаннями. На кону лише репутація, але й це може видаватися в очах Трампа проблемою адміністрації Байдена, а не США.

В американського президента є виклики набагато важливіші за російсько-українську війну. Торгові війни – це лише частина глибших проблем збереження позицій і сили США у світі. Якщо Трамп зробив у цьому ставку на односторонні дії, економію ресурсів і більш справедливий розподіл витрат на безпеку, то рішення вийти з російсько-української війни повністю впишеться в таку стратегію. Зовсім не обов'язково воно призведе до ослаблення американських союзів, хоча цілком може призвести до ослаблення позицій американських клієнтів. Зупинка допомоги Україні, перекладання відповідальності на Європу і діалог з Москвою з інших питань порядку денного – це реальна опція для Вашингтона.

Європа не видається готовою до такого розвитку подій. Вона і так платить високу ціну за війну на своїх кордонах і, напевно, мала б бути зацікавлена в її якнайшвидшому завершенні. Але замість цього риторика і кроки американської адміністрації підштовхують Берлін і Париж до зовсім інших дій.

Для України іншого виходу, окрім як шукати підтримки в Європі, не залишається. Але питання про те, наскільки довготривалою і масштабною вона зможе стати, залишається відкритим.

Якщо події продовжать розвиватися в тому самому напрямку, то найімовірнішим сценарієм залишиться продовження війни та її перехід у чергову літньо-осінню кампанію. Україна зіткнеться зі складними наслідками скорочення допомоги, а Росія – з можливими ризиками мобілізації. Цілком імовірно, що обидві сторони з цими проблемами впораються, нехай і нелегко, а отже, підстав чекати нової спроби переговорів ближче до зими, як і раніше, буде небагато.

Микола Капітоненко
Київ

Кандидат політичних наук Микола Капітоненко (Mykola Kapitonenko) – доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, директор Центру досліджень міжнародних відносин. Член Громадської ради при Комітеті з міжнародних відносин Верховної Ради України. Редактор журналу *UA: Ukraine Analytica*, автор понад 70 наукових статей. Основна сфера інтересів – міжнародні конфлікти та зовнішня політика України.